

VÄRIKKÄITÄ ÄÄNIÄ

Vauva- ja taaperopajat

VANTAAN
TAIDEMUSEO
ARTSI

Vantaa
Kulttuuria

Kuva Helena Erakare

Kuva Ninni Lagerberg

Kuva Rebekka Barongo

Kuva Rebekka Barongo

Kuva Helena Erakare

Kuva Rebekka Barongo

VÄRIKKÄITÄ ÄÄNIÄ

Vauva- ja taaperopajat

Helena Eräkare

Sisältö

Mikä ihmeen Värikkäitä ääniä?.....	6
Kannustava paja.....	6
Tila.....	6
Värit.....	7
Äänet.....	7
Punainen.....	8
Keltainen.....	12
Sininen.....	14
Miksi Värikkäitä ääniä?.....	16
Ohjeita ohjaajille pajatyöskentelyyn.....	18
Kuinka suunnittelen, valmistelen ja rakennan pajan?.....	19
Ohjeita osallistujille.....	20
Erityisryhmät ja -lapset.....	22

ALKUSANAT

Vantaan taidemuseo Artsin Värikkäitä ääniä -pajat käynnistyivät syksyllä 2008, jolloin aloin ideoida pajatoimintaa taidemuseon kaikkein pienimmille vierailijoille taidekasvattajan ja lastentarhanopettajan näkökulmasta. Idea lähti lentoon perhepajoissa olleiden vanhempien toiveesta saada toimintaa myös vauva- ja taaperoikäisille sekä mieltä kutkuttavasta sanaparista värikkäitä ääniä, josta muotoutuikin koko konseptin nimi.

Ensimmäiset pajat järjestettiin vuonna 2008 lauantaisin jatkuvakestoisin pajoina. Aivan ensimmäiseen pajaan osallistui kolme vanhempaa ja kolme lasta, mutta heti seuraavassa pajassa kolmen tunnin aikana kävi yhteensä viisikymmentä lasta ja vanhempaa. Suosio yllätti tungoksesta huolimatta iloisesti. Seuraaviin pajoihin järjestettiin ilmoittautuminen, jotta osallistujien määrä ei kasvaisi liian suureksi. Pieni ryhmä ja kiireetön tunnelma ovatkin kautta vuosien saaneet kiitosta vanhemmilta.

Alun kahdesta viikonlopusta keväällä ja syksyllä luovuttiin pian ja toimintaa kasvatettiin viikon mittaisiksi jaksoiksi. Nykyisin reilun kahden viikon jaksoon sisältyy kolme viikonloppua ja kaikkiaan kahdeksan arkipäivää. Tämäkään ei tunnu olevan riittävä määrä, sillä useissa palautteissa toivotaan pajoja järjestettäväksi useammin.

Vauvaperheiden lisäksi pajoissa käy myös kehitysvammaisten koululaisten ryhmiä ja päiväkotien pienten ryhmiä. Monesti kaksi- tai monilapsiset perheet kiittelevät mahdollisuutta ottaa mukaan myös sisarukset. Usein vauvat ja taaperot tulevat Värikkäisiin ääniin myös isovanhemman tai muun läheisen aikuisen seurassa.

Iloisia hetkiä Värikkäiden äänien parissa!

Helena Eräkare

taidekasvattaja

Vantaan taidemuseo Artsi

Mikä ihmeen Värikkäitä ääniä?

Kannustava paja

Pajassa toimitaan jokaisen lapsen omat lähtökohdat, kuten ikä, kehitystaso, temperamentti ja kiinnostuksen kohteet huomioiden. Tämän mahdollistaa lapsilähtöinen toimintatapa, jossa tuokiota ei suoranaisesti ohjata, eikä se etene valmiin suunnitelman mukaan, vaan kukin lapsi on oman pajansa ohjaaja. Lapselle ei tarjota mitään valmista, vaan tila toimii eräänlaisena vauvan ja taaperon oppimisympäristönä, josta hän noukkii itselleen ajankohtaiset harjoittelun ja mielenkiinnon kohteet. Näin paja sopii eri tavoin eri ikäisille lapsille, mutta myös samalle lapselle eri kehitysvaiheissa.

Ympäristönä tila on turvallinen, varottavaa on mahdollisimman vähän, materiaalit ovat myrkyttömiä, kestäviä ja pestäviä. Seinä- ja kattoelementtien kiinnitys on tehty huolella. Hyvät materiaalit ja turvallisuus vapauttavat vanhemmat mukaan lapsen leikkiin ja tutkimiseen. Lasta ei tarvitse kieltää, ainoastaan kannustaa ja rohkaista – iloita yhdessä.

Tila

Värikkäiden äänten eri väritilat saadaan rakennetuiksi verhoilla jakamalla. Verhot luovat jo sinällään aivan omanlaisensa, akustiikaltaan pehmeän, mutta väreistä riippuen iloisen, toiminnallisen tai rauhallisen tunnelman. Äänimaailmat ja monenlaiset leikki-, aisti- ja motoriset materiaalit täydentävät tilan elämykselliseksi, pienen lapsen mittaiseksi kokonaisuudeksi.

Tila järjestetään ennen jokaista pajaa kutsuvaksi ja lasta houkuttelevaksi. Erilaisia kattauksia on paitsi hauska rakennella niin myös järjestää osallistuvien lasten ikä huomioon ottaen, materiaaleja poistaen tai lisäten.

Kuvat Rebekka Barongo

Värit

Pieniä lapsia kiinnostavat kirkkaat värit ja selkeät kontrastit. Ensimmäiset värit, jotka vauva erottaa, ovat punainen ja keltainen. Nämä kaksi väriä valitsin ensimmäisinä mukaan pajaan. Lisäksi valitsin mukaan kolmannen perusvärin sinisen. Jokainen väri muodostaa oman tilansa. Jokaisen väritilan yhteydessä on myös muita värejä, mutta yleisilmeeltään tilat painottuvat aina yhteen väriin. Punainen on toiminnallinen väri, joka laittaa lapset liikkumaan. Keltainen on lämmin väri ja viittaa aurinkoon. Lapset kokevat usein keltaisen iloiseksi – ehkä se juuri siksi miellyttää lapsia. Sininen on rauhoittava, viileäksi koettu väri. Siniseen, hämääjän tunnelmaan voi hyvin vaikka lopetella pajavierailun.

Äänet

Miltä keltainen kuulostaa? Entä millaisiksi ääniksi kuvittelet sinisen? Miten voit tuottaa punaisia ääniä? Värikkäät äänet eivät ole musiikkia – välttämättä. Melko pieneen tilaan haluttiin luoda äänimaailma, joka tukee ympäristön värejä, mutta jättää tilaa myös lasten tuottamille äänille. Taustaaänet ovat hiljaisia, mutta kuuluvat silti tilan jokaiseen nurkkaan. Usein lasten äänet valtaavat alan, tällöin taustaaänet jäävät lähes kuulumattomiin. Aivan hiljaisia hetkiä pajassa ei ole.

Punaisen tilan taustaaänen nimi on Keho. Sen voimakkain ja pienokaisille tutuin elementti on sydämen syke. Värikkäiden äänten sydämen sykkeessä on mukana pieni pompahtava, hieman metallinen sointi, joka tukee oivallisesti pajassa syntyviä muita, lasten tuottamia ääniä. Välillä syke hiipuu taustalle ja antaa tilaa musiikillisille elementeille.

Keltaisen tilan taustalla surisee ja sirkuttaa Aurinkoniitty. Lisää ääniä löytyy esineiden sisältä. Ne tulevat kuuluviin vaikkapa leikkimällä piiloleikkiä tyynyn kanssa, soittamalla tai koputtelemalla marakasseja, rapsuttelemalla pintoja tai konttaamalla tyynyn ylitse.

Sinisen tilan – Avaruusmeren – äänimaailma on rauhaisa ja hivenen mystinen. Siellä soivat rauhalliset melodiat, valaiden laulu, aaltojen loiske ja musiikkia manaateille. Meritähtiin piilotettujen tiukujen ja pienten kulkusten helinän kuulee kulkiessaan katosta roikkuvien shifonkien lomitse. Villavat Öhkömöttiäiset keskustelevat hiljaisesti rapisten avaruusmeren salaisuuksista ja Möhkömamma helkähtää käänneltäessä pehmeästi, hiljaa myhäillen.

Aktiivisen punaisen tilan materiaalien haluttiin tukevan värin toiminnallisuutta ja liikunnallisuutta sekä sydämen sykettä. Välineeksi valikoitui pallo ja muodoksi ympyrä. Pyöreitä mattoja on monessa koossa. Pallo taas on leikkivälineenä lapsen kehityksen mukana kasvava. Se antaa loputtomasti uusia haasteita eikä sen käsittelyssä voi tulla täysin oppineeksi. Pallon pompottelusta lähtevä ääni voi olla rytmikästä, aivan kuten sydämen syke. Tilassa on erikokoisia, tuntumaltaan erilaisia punaisia palloja. Lapset viehättyvät palloista ja vanhemmat voivat käyttää niitä monin tavoin niin vauvojen kuin taaperoiden kanssa.

Lapsen koko keho heijastuu tilan suuresta peilistä ja tuo siihen avaruutta – omalle kuvalle voi käydä suikkaamassa vaikka suukon. Pienet peilit taas näyttävät omat, tutut kasvot läheltä, kupera peili posket pyöristäen – kovera peilikuva ylösalaisin kääntäen. Pieniä peilejä löytyy jokaisesta tilasta.

Lisämateriaaleina on Djembe-rumpu, struktuuriltaan erilaisia sydäntilkkuja pienimmille köllöttelijöille, punaisista pusseista löytyviä sorminukkeja sekä värikkäitä käden ja jalanjälkiä.

Kuva Matti Lehtinen

Kuva Rebekka Barongo

Kuva Helena Eräkare

Esimerkkejä pallojen käytöstä

Aistien virittäminen

● Tuntoaisti

Pallojen erilaisten pintojen koskettelu, hieronta pallolla, pehmeiden pallojen puristelu ja silittely, tuntu iholla, kun palloa pidetään esimerkiksi poskea vasten ja toiselle puolelle naputellaan tai pintaa rapsutellaan.

● Makuaisti

Ympäriöivään maailmaan tutustuminen suulla tutkimalla.

● Näköaisti

Ympäriillä, lähellä ja kaukana näkyvät pallot sekä niiden liikkeiden seuraaminen – vieriminen, pomppiminen, lähenevä tai loittoneva pallo jne.

● Kuuloaisti

Pompottelu, taputtelu, rapsuttelu – erikokoisilla ja eri materiaaleista tehdyillä palloilla saa aikaan monenlaisia ääniä. Hentoiset kosketukset luovat hiljaisia ääniä ja ronskit otteet vahvoja soundeja. Pallon läpi voi kuunnella ääniä kuin toisesta maailmasta.

● Tasapainoaisti

Pallon päällä keinuttelu eri asennoissa eri suuntiin tuntuu useimmista vauveleista mukavalta ja kehittää tasapainoa – maailma keinuu ympärillä ja vanhemman ote pitää turvallisesti. Iän karttuessa voi vauhtia lisätä, hyppyyttää lasta niin sylissä kuin itsekseenkin maaten, istuen tai seisten. Katsekontakti vanhempaan tuo aralle lapselle turvallisuutta, rohkeampi nauttii huimista hyppyistä turvallisissa käsissä.

Kuva Matti Lehtinen

Kuva Helena Eräkare

Kuva Helena Eräkare

Motoriikka

- Antaminen ja ottaminen käy leikistä pienen lapsen kanssa. Lapsi on juuri oppinut tai opettelemassa otteen irrottamista.
- Vierittäminen ja heittäminen ovat taitoja, jotka vaativat molemmat otteen irrottamista.
- Pallojen kantaminen yksittäin sujuu helposti lasten ihmeellisen tarttuvilla kämmenillä, mutta usein kävelevä lapsi haalii haastavan sylillisen palloja kannettavakseen. Konttaava taas saattaa kuljettaa pallon suussa.
- Taputtaminen on useilla lapsilla vasta opittu taito ja erilaisia palloja taputtaessa syntyy mukavia ääniä.
- Pallon potkiminen toimii tasapaino- sekä silmän ja jalan koordinaatioharjoituksena. Pehmeät pallot eivät satuta eivätkä hajota esineitä sisätiloissa.

Kuva Helena Eräkare

Kuva Rebekka Barongo

Esimerkkejä peilien käytöstä:

Oma kuva on pienelle lapsella ehtymätön kiinnostuksen kohde. Puolitoistavuotiaana suunnilleen puolet tunnistaa itse olevansa peilissä. Tätä voi testata laittamalla lapsen otsaan tai poskeen jokin merkki (tarra tai väritäplä), mikäli lapsi koskee omia kasvojaan peiliin katsoessaan, hän tunnistaa olevansa peilissä, muutoin lapsi tavoittelee peilikuvaansa.

- Peilejä voi käyttää yhdessä pallon kanssa, siten että lapsi näkee itsensä kiikkumassa pallon päällä tai kurkistamassa pienestä peilistä; tuttu kaveri peilissä vastaa nauruun, ihmettelyyn ja muihin lapsen ilmeisiin vahvistaen lapsen käsitystä niihin liittyvistä tunteista ja ilmeiden sosiaalisesta merkityksestä.
- Reunukselliset peilit soveltuvat ylösalaisin käännettynä mainiosti tasapainon harjoitteluun temppuradan osana.
- Peilejä voi käyttää rakentelu- tai minkä tahansa muun leikin materiaalina.

Esimerkkejä jalan- ja kädenjälkien käytöstä:

- Nakertelu
- Kerääminen
- Järjestely (isot sisarukset: käden- ja jalanjälkiin, värien mukaan, riviin, piiriin, jonoon)
- Osana temppurataa
- Lattian, pallojen taputtelu ja rummuttaminen

Kuva Helena Eräkare

Punaisesta keltaiseen tilaan ja takaisin pääsee siirtymään verhojen lomitse tai valoisaa tunnelia pitkin. Tunnelin pohjalla on tunnustelumatto.

Aurinkoisessa keltaisessa tilassa on lupa myllätä ja möyriä. Tilasta löytyy marakasseja, aistipalikoita, kaikenkokoisia tyynyjä, virkattu koppa ja helistindonitseja nilkkoihin ja ranteisiin. Katosta roikkuu köynnöksiä sadunomaisine siivekkäine eläimineen. Juuri liikkumaan oppineelle tila on kuin suuri vuoristo, täynnä valloitettavia kukkuloita.

Esimerkkejä keltaisen tilan käytöstä

- Pintamateriaalien ja kuvien tutkiminen tyynyistä ja esineistä sekä niiden sisällä olevien äänien etsiminen.
- Piiloleikit tyynyillä tai verhoilla
- Tyynypinojen ja -majojen rakentaminen, äänien etsiminen sateenkaari- ja eläinmarakassien ja aistipalikoiden tutkiminen maistelu ja katsominen, heiluttelu,
- Koputtelu ja kuuntelu
- Järjestely, keräily ja rakentelu
- Säkkituoleihin voi laittaa vielä liikkumattoman vauvan makaamaan ja tuoda esineitä hänelle, tai esimerkiksi siirtää köynnösten alle ihmettelemään ja tavoittelemaan niitä, kulkusrenkaan voi pujottaa ranteeseen – ääni syntyy vauvan huitoessa.

Kuva Rebekka Barongo

Kuva Rebekka Barongo

Kuva Helena Eräkare

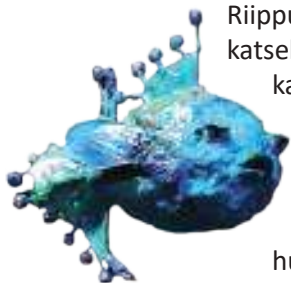

Kuva Rebekka Barongo

Kuva Helena Eräkare

Keltaisesta siniseen tilaan ja takaisin pääsee verhojen lomitse tai sinistä tunnelia pitkin. Tunnelin pohjalla on avaruusmeriteemainen ryömintämatto.

Riippukeinussa voivat lapsi ja vanhempi köllötellä yhdessä katosta riippuvia kaloja ja tähtiä katsellen. Tuleeko mieleesi meri vai avaruus - vai avaruusmeri? Sinisen tilan tunnelmanluojia ovat katosta roikkuvat paperimassasta tehdyt kalat ja tähdet, jotka kelluvat sinisten sifonkien lomassa. Kankaisiin kiinnitetyt meritähdet kulkusineen ja tiukuineen helisevät hiljaa lasten kulkiessa kankaiden vieressä. Seinällä tuikkii tähtitaivas. Vastaväriä tilaan tuo oranssia ja sinistä välkehtivä sifonki. Muita materiaaleja ovat iso riippukeinu, kalakankaiset hernepusset, aaltoileva tasapainorata, värilliset välkkyvät pallot, sininen kulkuspallo, sininen silkkihuivi, hierontapallo ja kulkuspallo sekä villaiset öhkömöttiäiset. Sinisillä aalloilla voi harjoittaa tasapainoa.

Hämyisä sininen tila jakaa lapsikävijöiden mielipiteitä, hämäryys saa tilan joskus tuntumaan liian jännittävältä. Usein vanhemman syli rauhoittaa.

Esimerkkejä sinisen tilan käytöstä

- Keinuvan lapsen käsivarsille ja jaloille voi asetella hernepusseja peitoksi, paino rauhoittaa lasta.
- Sinisillä aalloilla voi harjoittaa tasapainoa. Sisaruksille voi lisätä hernepusset olkapäälle, kämmenelle tms. lapsen lisäämään vaikeutta lapsen taitojen mukaan.
- Kopautuksesta aktivoituvat välkkyypallot herättävät hiljaista ihmetystä ja innostavat lapsia heittämään.
- Villaisten olentojen tuntu poikkeaa Värikkäiden äänien muista materiaaleista. Niiden sisällä olevat äänet ovat vaimeita, villan pyöristämiä ja siten tukevat niiden ulkoista olemusta.
- Riippukeinu antaa mahdollisuuksia niin rauhoittumiseen kuin riemastumiseen tai isojen sisarusten mielikuvitusleikkeihin. Keinuu sopii vaikka koko perhe tai useita lapsia kerralla. Kukkuu! -kurkistusleikkeihin sopii pehmeäksi kulunut sininen silkkihiina.

Lisämateriaalit sisaruspajaan:

- Ääniparien etsiminen sateenkaarimarakasseista, ja äänen lähteiden tarkastaminen purkeista.
- Yksityiskohtien etsiminen kuvakorttien avulla.
- Kaukoputki virittämään seikkailuja sinisen tilan riippukeinussa.
- Värityskuvat kotiin lähtiessä.

Kuva Helena Eräkare

Kuva Rebekka Barango

Kuva Rebekka Barango

Miksi Värikkäitä ääniä?

Pienen lapsen kehitys on kokonaisvaltaista. Fyysinen kasvu on nopeaa; uusi arkisista tilanteista täysin poikkeava ympäristö virittää lasta liikkumaan. Aistit kehittyvät, niiden kautta ja niitä aktivoimalla lapsi saa kaiken oleellisen tiedon ympäröivästä maailmasta ja oman kehonsa tuntemuksista; pajan monista kiehtovista materiaaleista löytyy lapsen (tai vanhemman) poimittaviksi sopivat juuri lapsen sen hetkisen kehitysvaiheen tueksi. Sosiaalisen kehityksen myötä jo 3–4 kk:n ikäinen lapsi kiinnostuu toisista lapsista ja 6–9 kk:n vierastamisiässä lapsi ymmärtää olevansa vanhemmastaan erillinen yksilö; pajassa lapsi voi turvallisesti oman aikuisen kanssa olla juuri niin utelias tai ujo kuin sillä hetkellä on ajankohtaista. Paja tukee sensomotorista kehitystä (sensomotoriikka on aistien, aivojen, tukirangan ja hermolihasjärjestelmän välistä toimintaa) aistien, motorisen ja omaehtoisen toiminnan yhdistelmän kautta.

Värikkäitä ääniä -pajat tarjoavat elämyksellisen ja esteettisesti virittävän ympäristön, jossa lapsi voi harjoitella kehitykselleen olennaisia taitoja iloisen leikin ja ihmettelyn kautta kuin huomaamattaan. Paja tuo mukanaan elämisen ja olemisen iloa!

Kuva Rebekka Barongo

Kuva Helena Eräkare

Värikkäitä ääniä -pajat ovat aikuisen ja lapsen yhteinen elämysmatka. Ohjaajan tehtävänä on hienotunteinen läsnäolo havainnoiden ja vaihtuvia tilanteita seuraten. Ohjaaja neuvoa keskustellen, jos vanhempi näyttää tarvitsevan apua esimerkiksi alkuun pääsemisessä. Hän seuraa lapsen touhuja ja huomioi, mihin lapsi tarttuu, mikä häntä kiinnostaa ja ehdottaa niistä nousevia toimintaideoita. Hän osallistuu pajassa viriäviin keskusteluihin omien tietojensa ja kokemuksiensa pohjalta. Pääpaino on kuitenkin lapsen omissa oivalluksissa ja hänelle luonteenomaisissa tavoissa tutustua uuteen ympäristöön ja uusiin ihmisiin.

Myös vanhempaa voi kehottaa havainnoimaan omaa lastaan: Mahallaan makoilevat vauvat tavoittelevat ja tarttuvat ulottuvillaan oleviin esineisiin. He katselevat, kuuntelevat, tunnustelevat ja maistelevat. Aikuinen voi kannustaa matkimalla lasta hyväksyvästi, esimerkiksi osallistumalla lapsen aloittamaan tyynyn rapsutteluun. Yhteinen tekeminen ilahduttaa lasta ja innostaa muuhunkin tutkimiseen.

- **Käytännön asioista tiedottaminen pajan alussa: kuvaaminen tilassa, vaipanvaihdot, mikron käyttö, kerro missä vessa sijaitsee jne.**
- **Ryhmät ovat keskenään kovin erilaisia, ja tunnelma ja toiminta sen myötä toisistaan poikkeavia. Jako vauva- sisarus- ja taaperopajoihin on aiheellinen, samoin pieni ryhmäkoko (myös tilan koko vaikuttaa osallistujien määrään). Vauvaryhmien usein rauhallisen iloinen tunnelma muuttuu taaperoiden liikunnallisuuteen ja isojen sisarusten monenlaisiin leikkeihin. Näissä vaihtuvissa tunnelmissa ohjaajan rooli voi vaihdella hyvinkin paljon aktiivisesta vanhemman ohjauksesta isojen sisarusten leikkiin osallistujaksi ja ideoiden ”syöttäjäksi”.**
- **Osa lapsista on vierastamisiässä. Pitkät tuntosarvet lapsia lähestyttäessä ovat tarpeen – toiset ottavat vieraan aikuisen ilolla vastaan, toiset tarvitsevat pidemmän tutustumisajan.**
- **Kuvaaminen pajassa on sallittua. Oikeat #-merkinnät mukaan. Kuvauslupia voi pyytää, jotta saa mukavia kuvia tiedotuskäyttöön.**
- **Ole valmiina reagoimaan, mutta anna tilaa ja aikaa jokaiselle edetä omaan tahtiin.**
- **Kaikessa ohjauksessa on tärkeää muistaa, että tilanne on vuorovaikutusta herkimmillään ja ideat ja oivallukset lentelevät ohjaajan ja osallistujien välillä molempiin suuntiin.**
- **Iloitse yhdessä lasten ja vanhempien kanssa!**

Kuinka suunnittelun, valmistuksen ja rakennuksen pajan?

Pajan suunnittelussa ja toteuttamisessa saa päästää mielikuvituksen valloilleen, kunhan noudattaa pajan ydin-ajatusta toimia lapsen omassa tahdissa, etsiä ja löytää, oivaltaa ja iloita, kokea värejä, ääniä ja tilojen tunteita ja materiaaleja eri aistien kautta tutun aikuisen kannustamana ja yhdessä löytöretkestä riemuiten. Säilytä rauhallinen, kiireetön tunnelma aktiivisesti osallistumalla ja ohjaamalla, vaikka ryhmässä olisi useita vilkkaita lapsia. Pajatilaa kannattaa varioida oman mielikuvituksensa, halunsa, tilan, omien vahvuuksien ja muiden resurssien mukaan. Tiloihin kannattaa tuoda myös muita värejä kontrastiksi.

Käytännön asioita

- Alkukokoontumiseen ja lasten hoitoon soveltuva tila pajan välittömässä yhteydessä. Tilan varusteet: hoitopöytä, pöytä mikrolle ym. tarpeille ja riittävästi tuoleja osallistujille.
- Lattialle muutama esine pajatilasta pitämään lasten kiinnostusta yllä.
- Mikroaaltouuni, potta, syöttötuoli ja pesumahdollisuus tilan yhteydessä
- WC-tila lähellä
- Rattaiden ja päällysvaatteiden turvallinen säilytys.

Värit

Äänimaailma on toteutettu siniseen, punaiseen ja keltaiseen tilaan sopivaksi. Keltaisen äänimaailma voisi sopia myös vihreän tilan taustalle.

Tilat

Väritiloihin jako verhoilla sujuu helposti ja lapsille mieluisalla tavalla. Kiskojen kiinnitys – samoin kuin muidenkin katosta roikkuvien materiaalien - kannattaa toteuttaa napakasti, koska verhoihin tarraudutaan välillä kovin innokkaasti.

Eniten kiitosta saavat itse tehdyt materiaalit, jotka poikkeavat kauppojen tarjonnasta. Kierrätyskeskuksista voi hankkia edullista ja inspiroivaa materiaalia tähän tarkoitukseen.

Pajaan ilmoittautuneille on hyvä lähettää vahvistuskirje pajapäivästä ja linkittää siihen esimerkiksi seuraavia lisätietoja.

Miten pajassa toimitaan?

Aluksi ohjaaja kertoo lyhyesti pajasta. Tässä vaiheessa lapset ovat usein jo kovasti menossa itse tilaan, joten hetki on syytä pitää lyhyenä. Pajan kuluessa voi kysellä lisää, ohjaaja on läsnä koko pajan ajan.

Pajassa voi viipyä lapsen jaksamisen mukaan ja lähteä sitten, kun lapsi väsyä, tulee nälkäiseksi tai vain haluaa pois. Paja-aikaan (1h 30min) sisältyy pajassa toimimisen lisäksi ulkovaatteiden riisuminen, pukeminen ja muu vauvan hoitaminen.

Vauvat (ei vielä itse liikkuvat) tarvitsevat aikuisen aktiivisuutta pajassa. Anna lapselle eri tuntuja materiaaleja tunnusteltavaksi ja suulla tutkittavaksi. Hiero lasta palloilla. Sivelle silkkiinalla. Etsi erilaisia ääniä esineistä, koputtele, rapistele, silittele jne. Leiki piiloleikkejä. Keinuttele lasta isojen pallojen päällä tai keinussa. Tutki peilien kuvajaisia. Ole herkkänä ja anna lapsen päättää kuinka kauan mikäkin asia kiinnostaa. Juttele, höpöttele ja hupattele lapsesi kanssa!

Liikkuva lapsi näyttää suunnan aikuiselle. Anna lapsellesi aikaa katsella, kuunnella ja tarkkailla ympäristöään. Jokainen lapsi toimii pajassa oman persoonansa ja temperamenttinsa mukaisesti, kuka vilkkaammin kuka rauhallisemmin. Huomaat pian, mistä hän kiinnostuu – kannusta siinä ja iloitse yhdessä lapsen kanssa löydöistä. Oikotiet verhojen lomasta tunnelmasta toiseen kiehtovat monia taaperokäisiä. Vauvojen ohjeet sopivat toki myös isommille lapsille.

Uudet ihmiset, uusi ympäristö ja erityisesti toiset lapset kiinnostavat pienokaisia. Anna aikaa tutustua uusiin, mukaviin tuttavuuksiin.

Kuva Rebekka Barongo

Käytännön asioita asiakkaille tiedoksi:

Pajoihin ilmoittaudutaan ennakoon. Myöhästyessäsi voit soittaa vahvistuskirjeessä saamaasi numeroon, niin pääset mukaan.

Rattaille on varattu säilytyspaikka.

Pajassa on mikro, syöttötuoli ja vesipiste, WC.

Jarrusukat, tossut tai paljaat jalat auttavat lasta liikkumaan kohti kiinnostavia asioita. Pajaan voi tulla tavallisissa arkivaatteissa, siellä ei maalata tai tehdä muuta mahdollisesti sotkevaa puuhaa.

Paja-aika on puolitoista tuntia ja sen puitteissa voi syöttää ja vaihtaa vaippoja lapsen tarpeiden mukaan.

Pajassa voi viipyä oman lapsen jaksamisen mukaan.

Käythän sanomassa heipat, kun lähdet pajasta!

Ilmoitathan, jos olet estynyt tulemasta varaamaasi pajaan.

Jonossa voi olla ilman paikkaa jääneitä tulijoita.

Pajassa saa kuvata omaa lastaan.

Iloisiin tapaamisiin Värikkäissä äänissä!

Kokemuksia erityisluokkien vierailuista Värikkäissä äänissä

(erityisluokanopettaja Iina Kantolan kokemuksia Helena Eräkaren haastattelussa)

Erityisluokkien tiedot ja pajan kesto

Pajassa vierailleiden kehitysvammaisten oppilaiden ikähaitari oli 7-11 v. ja jokaisella oppilaalla oli oma aikuinen mukana. Yhdessä luokassa oli keskimäärin 6 oppilasta. Osallistujamäärä kannattaa suhteuttaa pajatilan kokoon hyvän kokemuksen varmistamiseksi.

Saman koulun kolmelle erityisluokalle varattiin oma aamupäivä, koska mahdollisimman moni oppilas haluttiin mukaan pajaan. Puolentoista tunnin aika todettiin kuitenkin käytännössä liian lyhyeksi, koska siirtymätilanteet veivät ison osan toiminta-ajasta. Sopiva kesto muovautuukin parhaiten luokan käyntikokemuksen perusteella, sekä Värikkäiden äänten tarjoamien mahdollisuuksien ja erityisluokan tarpeiden yhteensovittamisesta yhteistyössä järjestävän ja osallistuvan tahon kanssa.

Tilan toimivuus ryhmien kannalta

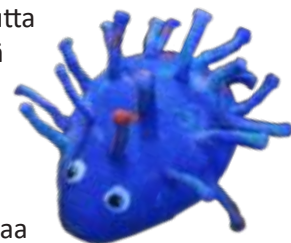
Tila toimi pääosin samojen omaehtoisuuden periaattein kuin pienten lasten kanssa. Oppilaiden vammaisuuden laadusta riippuen tilan käyttö vaihteli. Kävelevien lasten kohdalla väritiloihin tutustuminen sujui omatahtisesti ja oppilaat saattoivat kulkea tilasta toiseen ja valita tekemisensä itse. Enemmän huolenpitoa tarvitsevien lasten pajassa olemisen määräytyi jonkin verran aikuisen mukaan. Esimerkiksi pyörätuoleista oppilaat nostettiin aikuisen valitsemaan paikkaan ja heille tuotiin materiaalit ulottuville ja / tai niitä käytettiin aikuisen parhaaksi katsomalla tavalla. Myös he tutustuivat kaikkiin kolmeen väritilaan. Erityisluokanopettaja Iina Kantola kertoo: ” Jotta voisimme esimerkiksi sokeilta oppilailta yrittää saada selville, mihin tilaan he haluaisivat eniten mennä, pitäisi ensin käydä kaikki tilat läpi, mikä taas ei ole ollut meille ajankäytöllisesti mahdollista (siirrot ym. vievät aikaa).” Siirrot tarkoittavat tässä sokean oppilaan ohjaamista turvallisesti väritilasta toiseen lattialla olevien materiaalien ohi.

”Osa pitää selkeästi katseltavista asioista, osa erilaisen tuntuista asioista. Yhden oppilaan intohimo on pallot, joita hän on pajassa tarkkaan tutkinut. Kaikki rapiseva, kahiseva ja kilisevä on mielekästä sekä heille, jotka näkevät, mutta myös sokeille oppilaille” kertoo Kantola.

Eri tilat varsin erilaisine tunnelmineen kiinnostivat oppilaita yhtä lailla. Äänien voimakkuutta kannattaa säätää ryhmien tarpeiden mukaan. Samoin tilan materiaalmäärää voi vähentää liikkumisen helpottamiseksi.

Opettajan näkökulmasta pajan vahvuus oli moniaistisuus:

”Jokainen pystyi nauttimaan siitä asiasta, joka tuntui olevan mielekästä. Siniseen tilaan moni oppilaista olisi varmasti rauhoittunut pidemmäksi aikaa ja siellä tuntui siltä, että olisi ollut mukavaa kuunnella musiikkia hieman kovemmalla voimakkuudella.”

Vaikka paja on suunniteltu ja toteutettu alle kaksivuotiaille se toimii Kantolan mukaan hyvin myös kehitysvammaisten oppilaiden parissa: ”Kaikki erilainen materiaali, katseltava ja kuunneltava on mielenkiintoista. Jostain olen joskus lukenut, että esimerkiksi aistihuoneessa saisi olla kerrallaan asioita vain yhdelle aistille, mutta mielestäni Värikkäissä äänissä ei ole silti mitään liikaa, vaikka on visuaalista, auditivista ja taktiilista yms. tietoa eri aistikanaville.”

Innostusta ja kiinnostusta saattoi tulkita oppilaiden ilmeistä ja eleistä, esimerkiksi ihmettelystä sokeiden oppilaiden kasvoilla opettajan kuvailtua ympärillä olevaa tilaa. Pajan tunnelmiin on palattu ja puhuttu oppilaiden kanssa ja katsottu valokuvia. Suurella osalla oppilaista asiat tapahtuvat ”hetkessä eläen ja kokien” -juuri sillä hetkellä kun siellä ollaan. Värikkäiden äänten mahdollisuudet kehitysvammaisia oppilaita mahdollisesti kuntouttavana ympäristönä toteutuisi parhaiten, jos pajan pajan voisi toteuttaa useammin kuin kahdesti vuodessa.

”Oppilaille on tärkeää asioiden toistuminen ja niihin tottuminen. Tottuminen on henkilökohtainen käsite, ja kuinka kauan se jokaisella kestääkään. Mutta tuttuuden tunteen (turvallisuuden tunteen) ja ennakoimisen takia olisi mahtavaa, jos tässäkin pajassa voisi vierailla säännöllisesti! Sillä keinolla voisi myös harjaannuttaa muistia ottamalla jonkin esineen/kuvan merkkeamaan pajaa, ja siitä muodostuisi silloin mahdollisesti mielikuvia oppilaille. Aistikokemusten saaminen ja niiden käsitteleminen on tärkeä osa opetusta ja ylipäätään kokemuksellisuutta muutenkin.”

Kuva Rebekka Barongo

Sisaruspajan tunnelmaa sinisessä hämyssä.

Kuva Rebekka Barongo

Kiinnostava kohde melkein käden ulottuvilla innostaa liikkumaan.

Kuva Rebekka Barongo

Kun lapsi ei vielä liiku itse, on äidin tehtävä tarjota erilaisia esineitä tutkitavaksi. Pieni, pehmeä, punainen, ”puhaltava” pallo on monen vauvan suosikki.

Uusitun äänimaailman on luonut äänisuunnittelija
Aarne Linden pajan ideoijan taidekasvattaja
Helena Eräkaren toiveiden pohjalta.

Värikkäitä ääniä -menetelmäoppaan ideoita ei ole tarkoitettu siirrettäväksi toisen nimen alle vaan kaikkien erilais-
ten pajaversioiden mukana tulee pajan nimi Värikkäitä ääniä, pajan ideoijan Helena Eräkaren nimi, Vantaan
taidemuseo Artsi, Vantaan kaupunki ja Aarne Lindenin nimi äänien puitteissa. Myös äänimaailman käyttäminen
velvoittaa tuomaan tekijän ja Värikkäitä ääniä -nimen esille.

Värikkäitä ääniä vauva- ja taaperopajojen äänimaailmoissa on käytetty luvan kanssa materiaalia seuraavilta tahoilta:

Yle Elävä arkisto: <https://www.freesound.org/people/YleArkisto/>

Suomen Luonto: <http://www.suomenluonto.fi/tag/lintukaraoke/>

Kevin MacLeod (incompetech.com): "Music for Manatees".

Licensed under Creative Commons: By Attribution 3.0 License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>.

Kuva Rebekka Barongo

Julkaisija: Vantaan kaupunki / lastenkulttuuri 2020
Taitto ja kansi: Rebekka Barongo

**Vantaa
Kulttuurin**

VANTAA
TAIDEMUSEO

ARTSI

